

Div. prydnadsväxter
Skadedjur

FALSKA SPINNQUALSTER

Falsa spinnkvalster tillhör de mer okända skadedjuren på krukväxter i Sverige. Den första upptäckten gjordes i början av 1980-talet, men djuren har sannolikt funnits här långt tidigare utan att ha observerats. Falsa spinnkvalster tillhör familjen Tenuipalpidae, som innefattar 27 släkten med drygt 750 arter. Familjen har sitt ursprung i subtropiska eller tropiska områden. I Sverige har dessa kvalster endast påträffats på prydnadsväxter inomhus. I USA orsakar falska spinnkvalster allvarlig skada på liguster och citrus och de är en notorisk skadegörare på te i några asiatiska länder. De skador som de orsakar kan lätt förväxlas med skador orsakade av andra djur eller icke parasitära faktorer.

I vårt land har hittills fyra arter påträffats, *Brevipalpus obovatus* (privet mite), *B. oncidii*, *B. russulus* och *B. californicus*. *B. obovatus* kan angripa många olika prydnadsväxter medan *B. oncidii* endast angriper orkidéer.

Skadebild

Den skada som *Brevipalpus obovatus* förorsakar varierar mycket beroende på vilket växtslag som har angripits. Till värdväxterna hör t.ex.: *Aeschynanthus*, *Anthurium*, *Azalea*, *Begonia*, *Campanula*,

Falsa spinnkvalster syns inte med blotta ögat. De är endast 0,2–0,3 mm långa. De spinner ingen vävning vilket växthusspinnkvalster gör.

Vid angrepp av falska spinnkvalster bildas på ett flertal växtslag en korkaktig bildning. Denna jordgubbskaktus är mycket starkt angripen. Angrepp av falska spinnkvalster är särskilt vanligt förekommande på kaktusväxter av olika slag ...

Bildrättigheter saknas

....men även växter som tillhör släktet *Dracaena* är ofta angripna. De yngsta bladen och tillväxtpunkten är skadade på denna kantdracena (*D. marginata*).

Dracaena, *Ficus*, *Fuchsia*, *Gerbera*, *Hedera*, *Hibiscus*, *Hoya*, julstjärna, kaktusväxter (Cactaceae), *Kalanchoë*, krysantemum, *Primula*, *Streptocarpus* (kornettblomma) och vandrande jude.

Hittills har de allvarligaste angreppen på prydnadsväxter i Sverige konstaterats på kaktusväxter av olika slag och olika arter av *Dracaena*.

Kaktusväxter får en korkaktig beläggning, s.k. korksjuka, som vid starka angrepp kan täcka mer eller mindre hela plantan. För arter inom kaktusfamiljen, som har phyllocladier (bladlikt avdelade grenar), t.ex. november- och julkaktus och kaktusar inom släktena *Rhipsalis* och *Hatiora*, uppstår delvis en annan skadebild. Phyllocladierna ramlar av trots att de inte behöver se särskilt skadade ut. Ofta bildas även korkaktig beläggning främst i kanterna på phyllocladierna.

På andra växter kan bladen bli matta i färgen eller få bruna, insjunkna fläckar. Bladen kan även bli missfärgade, gulna och dö.

På orkidéer bildas på undersidan av bladen bruna fläckar, som oftast flyter samman till större långsträckta partier. Angrepp på plantor inom släktet *Cymbidium* är särskilt vanligt förekommande.

Till skillnad mot angrepp av växthuspinnkvalster så bildas det ingen spinnvävnad på växtdelar som är angripna av falska spinnkvalster.

Förväxlingsrisker

Det är stor risk att skador av falska spinnkvalster förväxlas med helt andra skadegörare av både parasitär och icke parasitär art.

Korksjuka är en väl bekant företeelse vad gäller kaktusar. Det kan vara en helt naturlig företeelse som särskilt drabbar äldre plantor. I detta fall sitter den korkaktiga beläggningen längs ned vid plantans basala delar.

Ogynnsamma växtbetingelser och då främst för hög luftfuktighet kan också vara orsak till korksjuka liksom angrepp av trips (se faktablad 84 T) och dvärgkvalster (se faktablad 95 T).

På fönsterbrädan ligger en mängd bladlika stamdelar, s.k. phyllocladier, som har ramlat från en glasörtskaktus (*Hatiora salicornioides*). Plantan är angripen av falska spinnkvalster. Detta är en vanligt förekommande skadebild vad gäller t.ex. novemberkaktus.

Biologi (*Brevipalpus obovatus*)

Falska spinnkvalster är små, 0,2–0,3 mm långa, med andra ord hälften så långa som växthuspinnkvalster. Djuren är äggformade och kroppen är bredast i den främre delen. Vuxna individer varierar i färg från ljus orange till mörkt röda och på ovansidan finns mer eller mindre stora fält med mörk pigmentering. De är mindre rörliga och har en plattare kropp jämfört med växthuspinnkvalster. Äggen är svagt ovala och orangeröda till skillnad mot växthuspinnkvalstrens ägg som är

Bildrättigheter saknas

Korkaktig beläggning främst utmed kanterna är en typisk skadebild vad gäller angrepp av falska spinnkvalster på bladkaktus (*Epiphyllum* spp.).

Ägg av falska spinnkvalster är ovala och orange i färgen. Ägg av växthuspinnkvalster är däremot runda och genomskinliga-ljusbruna.

Bildrättigheter saknas

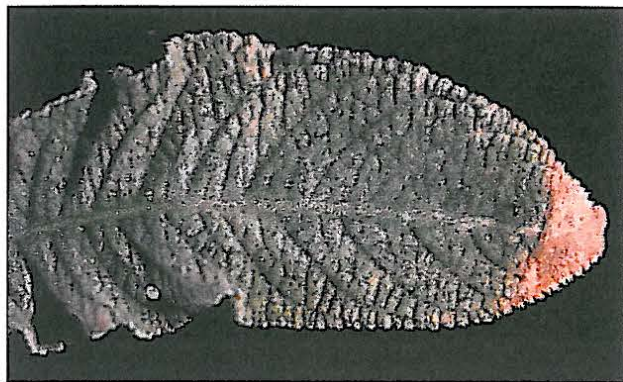
Doftdracena (Dracaena fragrans) angripen av falska spinnkvalster. I kanterna på den nedre delen av bladen är vävnaden missfärgad och på väg att torka. En minst sagt svårtolkad skadebild.

runda och genomskinliga-ljusbruna i färgen. En hona av falska spinnkvalster kan maximalt lägga 60 ägg, men antalet är helt beroende av temperatur och fuktighet. Den fortsatta utvecklingen utgörs av ett larvstadium och två nymfstadier. I dessa stadier är djuren orangeröda i färgen och får mörka fält på ovansidan av kroppen så snart de börjar ta in föda.

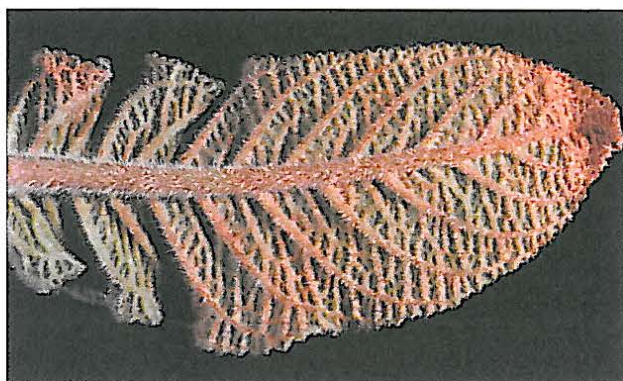
Djuren utvecklas året runt och alla stadier kan påträffas vid en och samma tidpunkt. Förökningen sker främst på partenogenetisk väg, dvs. utan befruktning. Hanar påträffas sällan.

Vid angrepp av falska spinnkvalster på orkidéer, i det här fallet på Cymbidium, bildas bruna fläckar.

Angrepp av falska spinnkvalster på kornettblomma (Streptocarpus). Bladen blir matta i färgen och det bildas intorkade partier, till en början i spetsen på bladet. Bladet blir även svagt vitprickigt på ovansidan och skadan kan lätt förväxlas med angrepp av växthusspinnkvalster men även av trips.

På undersidan av bladet bildas korkaktig beläggning på nerverna.

Falska spinnkvalster sprids med växtmaterial. Från en angripen växt kan sedan djuren krypa över till en närstående, mottaglig växt.

Åtgärder

Om en växt uppvisar minsta tecken på korkaktig beläggning eller annan skada som beskrivits under rubriken skadebild, bör den snarast undersökas med lupp eller preparermikroskop. Det är mycket viktigt att eventuella djur upptäcks på ett tidigt stadium.

Falska spinnkvalster är mycket svårbekämpade, de är i detta avseende jämförbara med dvärgkvalster. Säkraast är att kasta angripna plantor och därefter göra ordentligt rent.

Om angripna plantor ställs ut under sommaren ser de mer vitala ut på hösten då det är dags att ta in dem. Plantan har fått bättre växtbetingelser och klarar av angreppet på ett bättre sätt. Efter en tid inomhus börjar emellertid kvalstrens angrepp att ge sig tilläna igen.

Kemisk bekämpning

Medel som fungerar mot växthusspinnkvalster har även effekt mot falska spinnkvalster, se faktablad 1 Ta.

Om man vill rädda en kär växt bör man spara en så liten del av växten som möjligt. Detta innebär oftast att man får kasta den angripna plantan och sätta en stam- eller i förekommande fall en bladstickling. Den sparade delen behandlas med Provado Insektsspray Plus, klass 3 (innehåller bl.a. merkaptodimetur, som har effekt mot kvalster). Upprepad behandling, 3–5 gånger med ca 1 veckas mellanrum, med såpsprit (5% = 0,5 dl såpsprit/liter vatten) kan också ge god effekt. Såpsprit finns att köpa på apotek. Om plantan endast är svagt angripen är det lämpligt att behandla den i samband med utevistelsen på sommaren.

Litteratur

Jeppson, L. R., Keifer, H. H. & Baker, E. W. 1975. *Mites Injurious to Economic Plants*. University of California Press.
Lundqvist, L. 1999. Kvalster till skada och nytta

på trädgårdsväxter. *Faktablad om växtskydd-trädgård 180 T*. SLU, Uppsala.

Pettersson, M.-L. 1982. Bladfall hos *Schlumbergera* sp. orsakat av *Brevipalpus obovatus* Donnadieu. *Växtskyddsnotiser* 45, 5, 170–172.

Walter, D. E. & Proctor, H. C. 1999. *Mites. Ecology, Evolution and Behaviour*. CABI Publishing.

Text: Maj-Lis Pettersson
SLU, inst. för entomologi
Box 7044, 750 07 Uppsala
Tel: 018-67 23 47

Fax: 018-67 28 90

e-post: Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se

Illustrationer: Karl-Fredrik Berggren, Kajsa Göransson, Tomas Lagerström och Maj-Lis Pettersson

Februari 2005 rev.

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018-67 23 66 (jordbruk) resp. 018-67 23 47 (trädgård).

ISSN 0281-8566

© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvariga

utgivare:

Redaktörer:

Jordbruk: Roland Sigvald

Trädgård: Maj-Lis Pettersson

Jordbruk: Eva Twengström

e-post: Eva.Twengstrom@evp.slu.se

Trädgård: Maj-Lis Pettersson

e-post:

Maj-Lis.Pettersson@entom.slu.se

<http://www.entom.slu.se>

Hemsida:

Distribution: SLU Publikationstjänst

Box 7075, 750 07 Uppsala

Tel. 018-67 11 00

Fax. 018-67 35 00

e-post: publikationstjanst@slu.se